

СІМЕЙНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

Науково-практичний коментар

За загальною редакцією

доктора юридичних наук,
професора **Харитонova Є. О.**

докторки юридичних наук,
професорки **Сафончик О. І.**

Київ – 2025

УДК 347.61/.64(477)(094.4)
С45

Рекомендовано Вченою радою
Національного університету
«Одеська юридична академія»
16.09.2024 р., протокол № 1

Рецензенти:

ДІДЕНКО Лариса Василівна

д. ю. н., професорка кафедри цивільно-правових дисциплін та статистики
Міжнародного гуманітарного університету;

ЧЕРНЕГА Віталій Миколайович

д. ю. н., професор кафедри приватного права
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана, доцент.

Сімейний кодекс України: наук.-практ. коментар / Станом на
С45 01.01.2025 / за заг. ред. докт. юрид. наук, проф. Харитонова Є. О., докт.
юрид. наук, проф. Сафончик О. І. Київ: Видавництво «Норма права»,
2025. 432 с.

ISBN 978-617-8306-12-0

До уваги практикуючих юристів, студентів-правників, аспірантів і викладачів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів, пропонується оновлена версія науково-практичного коментаря Сімейного кодексу України (станом на 01.01.2025 р.), яка створена з частковим врахуванням останніх тенденцій розвитку суспільних відносин у світі і зокрема Україні (Covid-19, воєнний стан тощо). В даному коментарі використані результати останніх наукових досліджень у галузі сімейного права та матеріали судової практики.

Враховуючи швидкість оновлення та реформування сучасного законодавства, неможливо врахувати всі зміни, однак Сімейний кодекс України як основний акт законодавства в сфері сімейних правовідносин дозволяє чітко виокремлювати і вдало використовувати визначальні правові конструкції не тільки в наукових дослідженнях, але і в процесі правозастосування.

Сподіваємось, що обраний формат науково-практичного коментаря СК України стане в нагоді та сприятиме швидкому і якісному правозастосуванню.

УДК 347.61/.64(477)(094.4)

Видавництво «Норма права» прагне
сталого майбутнього для нашого
бізнесу, наших читачів і нашої планети.
У цьому виданні використано папір,
сертифікований FSC® та PEFC™

ISBN 978-617-8306-12-0

© Авторський колектив, 2025

© Видавництво «Норма права», 2025

За загальною редакцією:

ХАРИТОНОВА Євгена Олеговича, доктора юридичних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України, члена-кореспондента Національної академії правових наук України, завідувача кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»;

САФОНЧИК Оксани Іванівни, докторки юридичних наук, професорки, професорки кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія».

Авторський колектив:

ХАРИТОНОВ Євген Олегович, доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, член-кореспондент Національної академії правових наук України, завідувач кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»: глава 1;

ХАРИТОНОВА Олена Іванівна, докторка юридичних наук, професорка, заслужений діяч науки і техніки України, завідувача кафедрою права інтелектуальної власності та патентної юстиції Національного університету «Одеська юридична академія»: глави 2, 7;

ВОЛКОВА Наталія Василівна, докторка юридичних наук, доцентка, професорка кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу Національного університету «Одеська юридична академія»: глава 9, прикінцеві положення;

ГОЛУБЄВА Неллі Юріївна, докторка юридичних наук, професорка, заслужена юристка України, завідувача кафедрою цивільного, нотаріального та виконавчого процесу Національного університету «Одеська юридична академія»: глава 8 (ст. ст. 72-74);

ДАВИДОВА Ірина Віталіївна, докторка юридичних наук, професорка, професорка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»: глава 14;

МЕНДЖУЛ Марія Василівна, докторка юридичних наук, професорка, професорка кафедри цивільного права та процесу ДВНЗ «Ужгородський національний університет»: глава 10;

САФОНЧИК Оксана Іванівна, докторка юридичних наук, професорка, професорка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія» – глава 3, глава 4 (у співавторстві з О. В. Шамотою), глава 8 (ст. ст. 60-71 у співавторстві з О. В. Шамотою), глава 11;

ТОКАРЧУК Людмила Михайлівна, докторка юридичних наук, професорка, декан економіко-правового факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечникова – Розділ IV (вступ); глава 18; глава 20

(у співавторстві з С. Є Морозовою); глава 20¹; глава 20² (у співавторстві з С. Є. Морозовою);

БЕРНАЗ-ЛУКАВЕЦЬКА Олена Михайлівна, кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»: глава 21;

ГЛИНЯНА Катерина Михайлівна, кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»: глава 13 ст. ст. 163-172 (у співавторстві з Я. С. Мошинською);

ЖУРИЛО Сергій Сергійович, кандидат юридичних наук: розділ VI;

КАЛІТЕНКО Оксана Михайлівна, кандидатка юридичних наук, доцентка, професорка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»: глави 5, 6;

МАКОВІЙ Віктор Петрович, кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри цивільно-правовий дисциплін Одеського державного університету внутрішніх справ: глава 15;

МЕЛЬНИК Олександр Володимирович, кандидат юридичних наук, доцент, директор фахового коледжу Національного університету «Одеська юридична академія»: глава 16;

МОРОЗОВА Стелла Євгенівна, кандидатка юридичних наук, доцентка кафедри цивільно-правових дисциплін Одеського національного університету імені І. І. Мечникова – глава 19; глави 20, (у співавторстві з Л. М. Токарчук); глава 20² (у співавторстві з Л. М. Токарчук);

ПАВЛОВА Вікторія Георгіївна, кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»: глава 22;

СПАСОВА Катерина Іванівна, кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»: глави 12, 17;

ШАМОТА Олександр Володимирович, асистент кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»: глава 8 ст. ст. 60-71 (у співавторстві з О.І. Сафончик);

МОШИНСЬКА Яна Степанівна, аспірантка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»: глава 13 ст. ст. 163-172 (у співавторстві з К. М. Глиняною).

Зміст

Скорочення	5
------------------	---

Розділ I ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Глава 1 Сім'я. Регулювання сімейних відносин

Стаття 1. Завдання Сімейного кодексу України	7
Стаття 2. Учасники сімейних відносин, які регулює Сімейний кодекс України	8
Стаття 3. Сім'я	10
Стаття 4. Право особи на сім'ю	12
Стаття 5. Державна охорона сім'ї	14
Стаття 6. Дитина	14
Стаття 7. Загальні засади регулювання сімейних відносин	15
Стаття 8. Застосування до регулювання сімейних відносин Цивільного кодексу України	18
Стаття 9. Регулювання сімейних відносин за домовленістю (договором) сторін	19
Стаття 10. Застосування аналогії закону та аналогії права	21
Стаття 11. Врахування звичаїв при вирішенні судом сімейних спорів	21
Стаття 12. Обчислення строків, встановлених у цьому Кодексі	22
Стаття 13. Міжнародні договори України	24

Глава 2 Здійснення сімейних прав та виконання сімейних обов'язків. Захист сімейних прав та інтересів

Стаття 14. Здійснення сімейних прав	25
Стаття 15. Виконання сімейних обов'язків	27
Стаття 16. Надання неповнолітнім батькам допомоги у здійсненні батьківських прав та виконанні батьківських обов'язків	28
Стаття 17. Надання органом опіки та піклування допомоги особам у здійсненні ними своїх сімейних прав та виконанні сімейних обов'язків	29
Стаття 18. Захист сімейних прав та інтересів	30
Стаття 19. Участь органу опіки та піклування у захисті сімейних прав та інтересів	34
Стаття 20. Застосування позовної давності до вимог, що впливають із сімейних відносин	36

РОЗДІЛ II ШЛЮБ. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ПОДРУЖЖЯ

Глава 3 Загальні положення

Стаття 21. Поняття шлюбу	39
Стаття 22. Шлюбний вік	41
Стаття 23. Право на шлюб	41
Стаття 24. Добровільність шлюбу	42
Стаття 25. Одношлюбність	44
Стаття 26. Особи, які не можуть перебувати у шлюбі між собою	44

Глава 4 Державна реєстрація шлюбу

Стаття 27. Значення державної реєстрації шлюбу	47
Стаття 28. Заява про реєстрацію шлюбу	48
Стаття 29. Ознайомлення наречених з їхніми правами та обов'язками	49
Стаття 30. Взаємна обізнаність наречених про стан здоров'я	50
Стаття 31. Зобов'язання наречених у разі відмови від вступу в шлюб	52
Стаття 32. Час реєстрації шлюбу	53
Стаття 33. Місце реєстрації шлюбу	55
Стаття 34. Реєстрація шлюбу в присутності нареченої та нареченого	56
Стаття 35. Право на вибір прізвища при реєстрації шлюбу	56
Стаття 36. Правові наслідки шлюбу	57
Стаття 37. Правозгідність шлюбу	58

Глава 5 Недійсність шлюбу

Стаття 38. Підстави недійсності шлюбу	59
Стаття 39. Шлюб, який є недійсним	60
Стаття 40. Шлюб, який визнається недійсним за рішенням суду	62
Стаття 41. Шлюб, який може бути визнаний недійсним за рішенням суду	64
Стаття 42. Особи, які мають право на звернення до суду з позовом про визнання шлюбу недійсним	66
Стаття 43. Визнання шлюбу недійсним після його припинення	67
Стаття 44. Час, з якого шлюб є недійсним	68
Стаття 45. Правові наслідки недійсності шлюбу	69
Стаття 46. Особливі правові наслідки недійсності шлюбу	71
Стаття 47. Права та обов'язки батьків і дитини, яка народилася у недійсному шлюбу	72
Стаття 48. Визнання шлюбу неукладеним	73

Глава 6**Особисті немайнові права та обов'язки подружжя**

Стаття 49. Право на материнство	75
Стаття 50. Право на батьківство	76
Стаття 51. Право дружини та чоловіка на повагу до своєї індивідуальності.	77
Стаття 52. Право дружини та чоловіка на фізичний та духовний розвиток.	78
Стаття 53. Право дружини та чоловіка на зміну прізвища	79
Стаття 54. Право дружини та чоловіка на розподіл обов'язків та спільне вирішення питань життя сім'ї	80
Стаття 55. Обов'язок подружжя турбуватися про сім'ю	81
Стаття 56. Право дружини та чоловіка на свободу та особисту недоторканність	82

Глава 7**Право особистої приватної власності дружини та чоловіка**

Стаття 57. Майно, що є особистою приватною власністю дружини, чоловіка	84
Стаття 58. Право на плоди та доходи від речей, що є особистою приватною власністю дружини, чоловіка.	92
Стаття 59. Здійснення дружиною, чоловіком права особистої приватної власності	93

Глава 8**Право спільної сумісної власності подружжя**

Стаття 60. Підстави набуття права спільної сумісної власності подружжя	96
Стаття 61. Об'єкти права спільної сумісної власності	97
Стаття 62. Виникнення права спільної сумісної власності подружжя на майно, що належало дружині, чоловікові	99
Стаття 63. Здійснення подружжям права спільної сумісної власності	99
Стаття 64. Право подружжя на укладення договорів між собою.	100
Стаття 65. Право подружжя на розпоряджання майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя	100
Стаття 66. Право подружжя на визначення порядку користування майном	102
Стаття 67. Право на розпоряджання часткою у майні, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя	103
Стаття 68. Здійснення права спільної сумісної власності після розірвання шлюбу	103
Стаття 69. Право подружжя на поділ майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя	104
Стаття 70. Розмір часток майна дружини та чоловіка при поділі майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя	105
Стаття 71. Способи та порядок поділу майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя	106
Стаття 72. Застосування позовної давності до вимог про поділ майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя	108

Стаття 73. Накладення стягнення на майно, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя	109
Стаття 74. Право на майно жінки та чоловіка, які проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі.	113

Глава 9

Права та обов'язки подружжя по утриманню

Стаття 75. Право одного з подружжя на утримання	117
Стаття 76. Право на утримання після розірвання шлюбу.	120
Стаття 77. Способи надання утримання одному з подружжя.	122
Стаття 78. Договір подружжя про надання утримання.	123
Стаття 79. Час, протягом якого сплачуються аліменти одному з подружжя.	124
Стаття 80. Визначення розміру аліментів одному з подружжя за рішенням суду.	125
Стаття 81. Види доходів, які враховуються при визначенні розміру аліментів.	127
Стаття 82. Припинення права одного з подружжя на утримання.	129
Стаття 83. Позбавлення права на утримання або обмеження його строком	131
Стаття 84. Право дружини на утримання під час вагітності та у разі проживання з нею дитини.	133
Стаття 85. Припинення права дружини на утримання.	135
Стаття 86. Право чоловіка на утримання у разі проживання з ним дитини.	135
Стаття 87. Припинення права чоловіка на утримання	136
Стаття 88. Право на утримання того з подружжя, з ким проживає дитина з інвалідністю.	136
Стаття 89. Припинення права на утримання за домовленістю подружжя	137
Стаття 90. Взаємна участь дружини, чоловіка у витратах на лікування.	138
Стаття 91. Право на утримання жінки та чоловіка, які не перебувають у шлюбі між собою	139

Глава 10

Шлюбний договір

Стаття 92. Право на укладення шлюбного договору.	140
Стаття 93. Зміст шлюбного договору	141
Стаття 94. Форма шлюбного договору	143
Стаття 95. Початок дії шлюбного договору.	143
Стаття 96. Строк дії шлюбного договору.	144
Стаття 97. Визначення у шлюбному договорі правового режиму майна	144
Стаття 98. Визначення у шлюбному договорі порядку користування житлом.	146
Стаття 99. Визначення у шлюбному договорі права на утримання	147
Стаття 100. Зміна умов шлюбного договору.	148
Стаття 101. Право на відмову від шлюбного договору	149

Стаття 102. Розірвання шлюбного договору	150
Стаття 103. Визнання шлюбного договору недійсним	150

Глава 11

Припинення шлюбу

Стаття 104. Підстави припинення шлюбу	152
Стаття 105. Припинення шлюбу внаслідок його розірвання	154
Стаття 106. Розірвання шлюбу органом державної реєстрації актів цивільного стану за заявою подружжя, яке не має дітей	155
Стаття 107. Розірвання шлюбу органом державної реєстрації актів цивільного стану за заявою одного з подружжя	158
Стаття 108. Визнання розірвання шлюбу фіктивним	159
Стаття 109. Розірвання шлюбу за рішенням суду за спільною заявою подружжя, яке має дітей	161
Стаття 110. Право на пред'явлення позову про розірвання шлюбу	163
Стаття 111. Заходи суду щодо примирення подружжя	163
Стаття 112. Підстави для розірвання шлюбу за позовом одного з подружжя	165
Стаття 113. Право на вибір прізвища після розірвання шлюбу	167
Стаття 114. Момент припинення шлюбу у разі його розірвання	168
Стаття 115. Державна реєстрація розірвання шлюбу	169
Стаття 116. Право на повторний шлюб після розірвання шлюбу	170
Стаття 118. Поновлення шлюбу у разі з'явлення особи, яка була оголошена померлою або визнана безвісно відсутньою	170
Стаття 119. Встановлення режиму окремого проживання подружжя	172
Стаття 120. Правові наслідки встановлення режиму окремого проживання подружжя	174

Розділ III

ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ МАТЕРІ, БАТЬКА І ДИТИНИ

Глава 12

Визначення походження дитини

Стаття 121. Загальні підстави виникнення прав та обов'язків матері, батька і дитини	176
Стаття 122. Визначення походження дитини від матері та батька, які перебувають у шлюбі між собою	177
Стаття 123. Визначення походження дитини, народженої в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій	179
Стаття 124. Визначення походження дитини від батька у разі реєстрації повторного шлюбу з її матір'ю	181
Стаття 125. Визначення походження дитини, батьки якої не перебувають у шлюбі між собою	181
Стаття 126. Визначення походження дитини від батька за заявою жінки та чоловіка, які не перебувають у шлюбі між собою	182

Стаття 128. Визнання батьківства за рішенням суду	184
Стаття 129. Спір про батьківство між чоловіком матері дитини та особою, яка вважає себе батьком дитини	186
Стаття 130. Встановлення факту батьківства за рішенням суду	187
Стаття 131. Визнання материнства за рішенням суду	188
Стаття 132. Встановлення факту материнства за рішенням суду	189
Стаття 133. Запис подружжя батьками дитини	190
Стаття 134. Внесення змін до актового запису про народження у разі визнання батьківства, материнства	192
Стаття 135. Запис про батьків дитини, якщо батьківство, материнство не встановлене	192
Стаття 136. Оспорювання батьківства особою, яка записана батьком дитини	194
Стаття 137. Оспорювання батьківства після смерті особи, яка записана батьком дитини	195
Стаття 138. Право матері дитини на оспорювання батьківства свого чоловіка. . . .	196
Стаття 139. Спір про материнство	197
Стаття 140. Оспорювання батьківства, материнства особи, яка сплачує аліменти за рішенням суду	198

Глава 13

Особисті немайнові права і обов'язки батьків та дітей

Стаття 141. Рівність прав та обов'язків батьків щодо дитини	198
Стаття 142. Рівність прав та обов'язків дітей щодо батьків	199
Стаття 143. Обов'язок батьків забрати дитину з пологового будинку або іншого закладу охорони здоров'я	200
Стаття 144. Обов'язок батьків – зареєструвати народження дитини в органі державної реєстрації актів цивільного стану	201
Стаття 145. Визначення прізвища дитини	203
Стаття 146. Визначення імені дитини	204
Стаття 147. Визначення по батькові дитини	205
Стаття 148. Зміна прізвища дитини її батьками	206
Стаття 149. Зміна дитиною свого прізвища та (або) імені, та (або) по батькові. . . .	207
Стаття 150. Обов'язки батьків щодо виховання та розвитку дитини	208
Стаття 151. Права батьків щодо виховання дитини	210
Стаття 152. Забезпечення права дитини на належне батьківське виховання	211
Стаття 153. Права батьків та дитини на спілкування	212
Стаття 154. Права батьків по захисту дитини	213
Стаття 155. Здійснення батьківських прав та виконання батьківських обов'язків	215
Стаття 156. Права та обов'язки неповнолітніх батьків	216
Стаття 157. Вирішення батьками питань щодо виховання дитини	217
Стаття 158. Вирішення органом опіки та піклування спору щодо участі у вихованні дитини того з батьків, з батьків, хто проживає окремо від неї	221

Стаття 160. Право батьків на визначення місця проживання дитини	223
Стаття 161. Спір між матір'ю та батьком щодо місця проживання малолітньої дитини	224
Стаття 162. Правові наслідки протиправної поведінки одного з батьків або іншої особи при визначенні місця проживання малолітньої дитини	226
Стаття 163. Право батьків на відібрання малолітньої дитини від інших осіб.	227
Стаття 164. Підстави позбавлення батьківських прав.	228
Стаття 165. Особи, які мають право звернутися з позовом до суду про позбавлення батьківських прав	231
Стаття 166. Правові наслідки позбавлення батьківських прав	232
Стаття 167. Влаштування дитини, батьки якої позбавлені батьківських прав	234
Стаття 168. Побачення з дитиною матері, батька, які позбавлені батьківських прав	235
Стаття 169. Поновлення батьківських прав	236
Стаття 170. Відібрання дитини від батьків без позбавлення їх батьківських прав.	238
Стаття 171. Врахування думки дитини при вирішенні питань, що стосуються її життя	240
Стаття 172. Обов'язки дитини, повнолітніх дочки та сина піклуватися про батьків.	242

Глава 14

Права батьків і дітей на майно

Стаття 173. Роздільність майна батьків і дітей.	243
Стаття 174. Право власності дитини на майно, призначене для її розвитку, навчання та виховання	244
Стаття 175. Право спільної сумісної власності батьків і дітей	244
Стаття 176. Права батьків та дітей щодо користування майном	246
Стаття 177. Управління майном дитини	246
Стаття 178. Використання доходу від майна дитини.	251
Стаття 179. Право власності на аліменти, одержані на дитину.	252

Глава 15

Обов'язок матері, батька утримувати дитину та його виконання

Стаття 180. Обов'язок батьків утримувати дитину	253
Стаття 181. Способи виконання батьками обов'язку утримувати дитину.	254
Стаття 182. Обставини, які враховуються судом при визначенні розміру аліментів	258
Стаття 183. Визначення розміру аліментів у частці від заробітку (доходу) матері, батька дитини	261
Стаття 184. Визначення розміру аліментів у твердій грошовій сумі	264
Стаття 185. Участь батьків у додаткових витратах на дитину	265

Стаття 186. Контроль органу опіки та піклування за цільовим витрачанням аліментів	267
Стаття 187. Відрахування аліментів на дитину за ініціативою платника	
Стаття 189. Договір між батьками про сплату аліментів на дитину	272
Стаття 190. Припинення права на аліменти на дитину у зв'язку з набуттям права власності на нерухоме майно	274
Стаття 191. Час, з якого присуджуються аліменти на дитину	277
Стаття 192. Зміна розміру аліментів	279
Стаття 193. Стягнення аліментів та інших коштів на дитину, яка перебуває у закладі охорони здоров'я, навчальному або іншому закладі	281
Стаття 194. Стягнення аліментів за минулий час та заборгованості за аліментами	283
Стаття 195. Визначення заборгованості за аліментами, присудженими у частці від заробітку (доходу)	285
Стаття 196. Відповідальність за прострочення сплати аліментів, оплати додаткових витрат на дитину	287
Стаття 197. Встановлення строку сплати заборгованості. Звільнення від сплати заборгованості за аліментами	290

Глава 16

Обов'язок батьків утримувати повнолітніх дочку, сина та його виконання

Стаття 198. Підстави виникнення обов'язку батьків утримувати повнолітніх дочку, сина	292
Стаття 199. Обов'язок батьків утримувати повнолітніх дочку, сина, які продовжують навчання	293
Стаття 200. Розмір аліментів на повнолітніх дочку, сина	295
Стаття 201. Застосування норм цього Кодексу до відносин щодо обов'язку батьків утримувати повнолітніх дочку, сина	296

Глава 17

Обов'язок повнолітніх дочки, сина утримувати батьків та його виконання

Стаття 202. Підстави виникнення обов'язку повнолітніх дочки, сина утримувати батьків	297
Стаття 203. Обов'язок дочки, сина брати участь у додаткових витратах на батьків	298
Стаття 204. Звільнення дочки, сина від обов'язку утримувати матір, батька	298
Стаття 205. Визначення розміру аліментів на батьків	300
Стаття 206. Стягнення з дитини витрат на догляд та лікування батьків	300

Розділ IV

ВЛАШТУВАННЯ ДІТЕЙ-СИРІТ І ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ

Глава 18

Усиновлення

Стаття 207. Поняття усиновлення	302
---------------------------------------	-----

Стаття 208. Особа, яка може бути усиновленою	307
Стаття 209. Усиновлення дитини, яку не забрали з пологового будинку чи підкинули, або яка була знайдена	309
Стаття 210. Усиновлення братів та сестер	310
Стаття 211. Особи, які можуть бути усиновлювачами	313
Стаття 212. Особи, які не можуть бути усиновлювачами	314
Стаття 213. Особи, які мають переважне перед іншими право на усиновлення дитини	315
Стаття 214. Облік дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, які можуть бути усиновлені, передані під опіку, піклування чи на виховання в сім'ї громадян	316
Стаття 215. Облік осіб, які бажають усиновити дитину	317
Стаття 216. Заборона посередницької, комерційної діяльності щодо усиновлення дітей	318
Стаття 217. Згода батьків на усиновлення дитини	320
Стаття 218. Згода дитини на усиновлення	321
Стаття 219. Усиновлення дитини без згоди батьків	321
Стаття 220. Згода другого з подружжя на усиновлення дитини	322
Стаття 221. Згода опікуна, піклувальника на усиновлення дитини	322
Стаття 222. Згода закладу охорони здоров'я або навчального закладу на усиновлення дитини	323
Стаття 223. Заява про усиновлення дитини	324
Стаття 224. Рішення суду про усиновлення	325
Стаття 225. Момент здійснення усиновлення	326
Стаття 226. Право на таємницю усиновлення	326
Стаття 227. Право на приховання факту усиновлення від дитини, яка усиновлена	327
Стаття 228. Забезпечення таємниці усиновлення	328
Стаття 229. Право усиновлювача бути записаним матір'ю, батьком дитини	329
Стаття 230. Право усиновлювача на зміну відомостей про місце народження та дату народження дитини	330
Стаття 231. Зміна прізвища, імені та по батькові особи, яка усиновлена	330
Стаття 232. Правові наслідки усиновлення	331
Стаття 233. Внесення змін до актового запису про народження дитини, яка усиновлена	333
Стаття 234. Збереження прав дитини, які вона мала до усиновлення	334
Стаття 235. Нагляд за дотриманням прав дитини, яка усиновлена	334
Стаття 236. Недійсність усиновлення	335
Стаття 237. Правові наслідки визнання усиновлення недійсним	336
Стаття 238. Скасування усиновлення	337
Стаття 239. Правові наслідки скасування усиновлення	340
Стаття 240. Особи, які мають право на звернення до суду з позовом про скасування усиновлення або визнання усиновлення недійсним	341
Стаття 241. Порядок поновлення актового запису про народження у разі визнання усиновлення недійсним або скасування усиновлення	341
Стаття 242. Позбавлення усиновлювача батьківських прав	342

Глава 19

Опіка та піклування над дітьми

Стаття 243. Діти, над якими встановлюється опіка, піклування	342
Стаття 244. Особа, яка може бути опікуном, піклувальником дитини	345
Стаття 245. Опіка та піклування над дитиною, яка проживає у закладі охорони здоров'я, навчальному або іншому дитячому закладі	346
Стаття 246. Контроль органу опіки та піклування за дотриманням прав дитини, над якою встановлено опіку або піклування, дитини, яка перебуває у складних життєвих обставинах	347
Стаття 247. Права дитини, над якою встановлено опіку або піклування	349
Стаття 248. Права дитини-сироти і дитини, позбавленої батьківського піклування, яка проживає у закладі охорони здоров'я, навчальному або іншому дитячому закладі, прийомній сім'ї	351
Стаття 249. Права та обов'язки опікуна, піклувальника щодо дитини	352
Стаття 250. Припинення опіки, піклування над дитиною	356
Стаття 251. Звільнення опікуна та піклувальника дитини від їх обов'язків	357

Глава 20

Патронат над дітьми

Стаття 252. Патронат над дитиною	357
Стаття 253. Договір про патронат над дитиною	364
Стаття 254. Права дитини, яка влаштовується в сім'ю патронатного вихователя	367
Стаття 255. Обов'язки патронатного вихователя	368
Стаття 256. Оплата послуг із здійснення патронату над дитиною	369

Глава 20¹

Прийомна сім'я

Стаття 256 ¹ . Прийомна сім'я	370
Стаття 256 ² . Прийомні батьки	371
Стаття 256 ³ . Прийомні діти	372
Стаття 256 ⁴ . Створення прийомної сім'ї	373

Глава 20²

Дитячий будинок сімейного типу

Стаття 256 ⁵ . Дитячий будинок сімейного типу	376
Стаття 256 ⁶ . Батьки-вихователі дитячого будинку сімейного типу	376
Стаття 256 ⁷ . Вихованці дитячого будинку сімейного типу	377
Стаття 256 ⁸ . Створення дитячого будинку сімейного типу	379

Розділ V ПРАВА ТА ОBOB'ЯЗКИ ІНШИХ ЧЛЕНІВ СІМ'Ї ТА РОДИЧІВ

Глава 21 Особисті немайнові права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів

Стаття 257. Права баби та діда, прабаби та прадіда на виховання внуків, правнуків	382
Стаття 258. Права баби і діда щодо захисту внуків	383
Стаття 259. Права братів та сестер на спілкування	384
Стаття 260. Право мачухи, вітчима брати участь у вихованні пасинка, падчерки.	385
Стаття 261. Права та обов'язки особи, яка взяла у свою сім'ю дитину, щодо її виховання.	385
Стаття 262. Права сестри, брата, мачухи, вітчима та інших членів сім'ї на захист дітей.	386
Стаття 263. Вирішення судом спорів щодо участі баби, діда, прабаби, прадіда, братів, сестер, мачухи, вітчима у вихованні дитини	387
Стаття 264. Обов'язки особи піклуватися про бабу, діда, прабабу, прадіда, а також про того, з ким вона проживала однією сім'єю	387

Глава 22 Обов'язок по утриманню інших членів сім'ї та родичів

Стаття 265. Обов'язок баби, діда утримувати внуків.	388
Стаття 266. Обов'язок внуків, правнуків утримувати бабу, діда, прабабу, прадіда	390
Стаття 267. Обов'язок по утриманню братів та сестер	391
Стаття 268. Обов'язок мачухи, вітчима утримувати падчерку, пасинка	393
Стаття 269. Обов'язок інших осіб утримувати дитину	395
Стаття 270. Обов'язок падчерки, пасинка утримувати мачуху, вітчима	396
Стаття 271. Обов'язок особи утримувати тих, з ким вона проживала однією сім'єю до досягнення повноліття	397
Стаття 272. Розмір аліментів, що стягуються з інших членів сім'ї та родичів, і строки їх стягнення	398
Стаття 273. Зміна розміру аліментів та звільнення від їх сплати	401
Стаття 274. Визначення заборгованості за аліментами, що стягуються з інших членів сім'ї та родичів. Повне або часткове звільнення від заборгованості за аліментами	402

Розділ VI ОСОБЛИВОСТІ УСИНОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ГРОМАДЯНАМИ УКРАЇНИ, ЯКІ ПРОЖИВАЮТЬ ЗА ЇЇ МЕЖАМИ, ТА ІНОЗЕМЦЯМИ

Стаття 282. Усиновлення дитини, яка є громадянином України, але проживає за межами України	405
Стаття 283. Усиновлення іноземцем дитини, яка є громадянином України	406

Стаття 284. Усиновлення дитини, яка є іноземцем і проживає в Україні	410
Стаття 285. Обмеження права іноземця на таємницю усиновлення дитини, яка є громадянином України	411
Стаття 286. Усиновлення в Україні іноземцем дитини, яка є іноземцем або особою без громадянства	412
Стаття 287. Нагляд за дотриманням прав дітей, які усиновлені іноземцями	413
Розділ VII	
ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ	416

Для нотаток

Науково-практичне видання

СІМЕЙНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

Науково-практичний посібник

доктор юридичних наук,
професор **Харитонов Є. О.**

докторка юридичних наук,
професорка **Сафончик О. І.**

Всі права захищені. Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора.

Відповідальний за випуск *Михайловський С. Г.*
Верстка макета *Карташова О. Р.*
Дизайн обкладинки *Висоцька А. О.*

Підписано до друку 03.02.2025 р.
Формат 70х100/16. Ум.-друк. арк. 35,1.
Гарнітура CharterITC. Наклад 300. Зам. 02/0225.

Видавець і виготовлювач –
ТОВ «ВИДАВНИЦТВО «НОРМА ПРАВА»
03049, Україна, м. Київ, вул. Тополева, буд. 4-8.
E-mail: norma.prava.llc@gmail.com

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 6846 від 18.07.2019 р.